

Miesto spirituality v sociálnej práci

The place of spirituality in social work

Katarína Minarovičová¹, Marek Vadrna²

¹Faculty of Social Sciences and Health Care, Constantine the Philosopher University in Nitra

²St. Elizabeth University of Health and Social Work, Bratislava

Recenzent/Review: prof. PhDr. Michal Oláh, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce, sv. Alžbety Bratislava,
Inštitút Dr. P. Blahu v Skalici

Submitted/Odoslané: 05.06.2024

Accepted/Prijaté: 30.06.2024

Abstrakt: Pracovníci v sociálnej oblasti a v sociálnej práci sú zároveň terapeutmi svojich klientov. V praxi sa stretávame s mnohými ľuďmi, ktorí prežívajú ťažké životné udalosti. S ľuďmi v krízach rôzneho druhu, alebo traumatizovanými. Títo ľudia majú takmer všetci rôzne skúsenosti so spiritualitou. V tejto práci by sme chceli ozrejmíť, čo znamená práca so spiritualitou v procese sociálnej práce. Spirituálny zážitok môže byť osobný, sprostredkovaný, transcendentný, alebo transpersonálny. Ďalší faktor, ktorý by sme chceli v tejto práci rozobrať, je to, že spiritualita nutne nemusí byť spojená s náboženstvom akéhokoľvek druhu. Spiritualita je vlastná každému človeku bez rozdielu vierovyznania. Dôležité je, že sociálny pracovník, alebo terapeut nemusí

mať postoj k „metafyzickej realite“, či existuje alebo nie. Musí vychádzať z osobného prežívania svojho klienta, ak je spirituálny rozmer osoby klienta potrebný alebo užitočný k zlepšeniu jeho stavu. Skúsenosť je taká, že pre drvivú väčšinu je spiritualita niečo, čo vlieva nádej, zmysel a silu ísť ďalej a vzťahovať sa k utrpeniu. V tejto práci by sme chceli túto tematiku podrobnejšie skúmať a dať jej rámeč na Slovensku.

Kľúčové slová: Sociálny pracovník. Klient. Spiritualita. Sociálna práca.

Abstract: Social workers and social work practitioners are also the therapists of their clients. In practice, we meet many people who are experiencing difficult life events.

With people in crises of various kinds, or traumatized. These people almost all have different experiences of spirituality. In this paper we would like to clarify what working with spirituality means in the process of social work. Spiritual experience can be personal, mediated, transcendent, or transpersonal. Another factor we would like to discuss in this thesis is that spirituality is not necessarily connected with religion of any kind. Spirituality is inherent in every human being regardless of religion. The important point is that a social worker or therapist does not have to have a stance on "metaphysical reality" whether it exists or not. He or she must base his or her decision on the personal experience of his or her client if the spiritual dimension of the client's person is necessary or useful to improve the client's condition. The experience is that for the vast majority, spirituality is something that infuses hope, meaning and strength to go on and relate to suffering. In this paper we would like to explore this theme in more detail and give it a framework in Slovakia.

Key words: social worker. Client. Spirituality. Social work.

1. Spiritualita ako súčasť ľudskej osoby

Spiritualita je široký a mnohoznačný koncept, ktorý sa týka ľudskeho vnímania a

prežívania duchovných, posvätných alebo transcendentálnych aspektov života. Na rozdiel od náboženstva, ktoré je často spojené s konkrétnymi rituálmi, dogmami a inštitúciami, spiritualita je všeobecne považovaná za viac individuálnu a osobnú záležitosť.

Pojatie spirituality:

Individuálna skúsenosť: Spiritualita sa často vzťahuje k osobnému hľadaniu zmyslu, účelu a spojenia s niečím väčším než je človek sám. Môže zahŕňať pocity úžasu, úcty a prepojenia s prírodou, vesmírom alebo božským.

Transcendencia: Jedným z kľúčových aspektov spirituality je transcendencia, čo znamená presahovanie bežnej každodennej reality a dosiahnutie vyššieho stavu vedomia alebo duchovného uvedomenia.

Rôzne podoby spirituality:

Náboženská spiritualita: Spojená s tradičnými náboženstvami ako kresťanstvo, islam, hinduizmus, budhizmus atď. Zahŕňa prax modlitby, meditácie, rituálov a dodržiavania náboženských predpisov.

Sekulárna spiritualita: Nie je viazaná na konkrétne náboženstvo. Môže zahŕňať filozofické, etické a humanistické prístupy k hľadaniu zmyslu života a vnútorného pokoja.

New Age spiritualita: Charakterizovaná širokou škálou praktík a vier zahŕňajúcich meditáciu, kryštály, energiu, astrológiu,

reinkarnáciu a ďalšie alternatívne metódy duchovného rastu.

2. Praktiky a techniky spirituality

Meditácia a mindfulness: Praktiky zamerané na upokojenie mysle, zlepšenie vnímavosti a prepojenie s prítomným okamihom.

Jóga: Fyzické, mentálne a duchovné cvičenie pochádzajúce z Indie, ktoré podporuje harmóniu tela a mysle.

Modlitba: Komunikácia s božským alebo vyššou mocou, často spojená s pocitom vďačnosti, pokory a nádeje.

Pobyt v prírode: Pre mnohých ľudí je príroda zdrojom duchovného obnovy a prepojenia s širším svetom.¹

2.1 Ciele spirituality:

Sebapoznanie: Hlbšie pochopenie seba samého a svojich hodnôt, potrieb a cieľov.

Zmysel a účel: Hľadanie a nachádzanie zmyslu života a svojej úlohy vo svete.

Vnútorň mier a harmónia: Dosahovanie vnútorného pokoja, vyrovnanosti a harmonického vzťahu so sebou samým aj s okolitým svetom.

Prepojenie: Pocit prepojenia s ostatnými ľuďmi, prírodou alebo božským.

Výzvy a Kritika:

Komercializácia: Niektoré formy modernej spirituality sú kritizované za komercializáciu a povrchnosť.

Relativizmus: Pre niekoho môže byť ťažké nájsť pevný základ alebo smer v širokom spektre duchovných praktík a presvedčení.

Izolácia: Prehnaný dôraz na osobnú duchovnú cestu môže niekedy viesť k izolácii alebo egoizmu.

Spiritualita je teda komplexný a mnohostranný jav, ktorý hrá dôležitú úlohu v živote takmer všetkých ľudí. Pomáha im nájsť zmysel, pokoj a spojenie s niečím väčším, či už v kontexte náboženstva alebo mimo neho.

3 Spiritualita v sociálnej práci

Spiritualita zohráva významnú úlohu v sociálnej práci z viacerých dôvodov. Sociálni pracovníci sa často stretávajú s klientmi, ktorí hľadajú zmysel, podporu a nádej v náročných životných situáciách.² Tu sú kľúčové dôvody, prečo je spiritualita dôležitá pre sociálnu prácu:

Holistický prístup k starostlivosti:

Celostný pohľad: Spiritualita umožňuje sociálnym pracovníkom prijať celostný

¹ Ban, O.I.; Hatos, R.; Bugnar, N.-G.; Sasu, D.; Popa, A.L.; Fora, A.-F. Evaluation of the Quality of Higher Education Services by Revised IPA in the Perspective of Digitization. *Sustainability* **2024**, *16*, 3017.

² Volkos, P.; Linardakis, M.; Stachteas, P.; Anastasiou, F.; Tatsioni, A.; Kampa, M.; Symvoulakis, E.K. Association between Levels of Loneliness, Laboratory Measurements, and Behavioral Aspects in a Primary Care Setting in Crete, Greece. *Eur. J. Investig. Health Psychol. Educ.* **2024**, *14*, 1055-1067

prístup k starostlivosti, ktorý zohľadňuje všetky aspekty života klienta – fyzické, emocionálne, sociálne a duchovné.³

Individuálne potreby: Mnoho klientov má duchovné potreby, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou ich celkového zdravia a pohody. Sociálni pracovníci, ktorí rozumejú týmto potrebám, môžu lepšie prispôsobiť svoje intervencie.

Podpora a zdroje nádeje:

Emocionálna podpora: Duchovné presvedčenia a praktiky môžu poskytnúť klientom zdroj útechy, nádeje a odvahy v ťažkých obdobiach.

Zmysel a účel: Pomoc klientom pri nachádzaní zmyslu a účelu v živote môže byť kľúčová pre ich emocionálne a psychologické zdravie.⁴

Zvládanie stresu a traumy:

Resiliencia: Spiritualita môže posilniť odolnosť klientov, čo im umožní lepšie zvládať stres, traumy a životné výzvy.

Spiritualita a trauma: Mnohí ľudia sa obracajú k duchovnosti ako k spôsobu, ako spracovať a uzdraviť sa z traumatických skúseností.

Kultúrna citlivosť a rešpektovanie rozmanitosti:

Kultúrna kompetencia: Sociálni pracovníci, ktorí berú do úvahy duchovné presvedčenia a praktiky svojich klientov, môžu lepšie porozumieť ich kultúrnemu kontextu a byť citlivejší voči ich hodnotám a presvedčeniam.

Respektovanie rozmanitosti:

Rozpoznávanie a rešpektovanie duchovnej rozmanitosti medzi klientmi pomáha sociálnym pracovníkom poskytovať služby, ktoré sú citlivé na rôzne vierovyznania a tradície.⁵

5. Budovanie dôvery a vzťahu:

Dôvera a vzťah: Zohľadnenie duchovných aspektov života klienta môže posilniť dôveru a vzťah medzi klientom a sociálnym pracovníkom.

Empatia a podpora: Sociálni pracovníci, ktorí prejavujú empatiu a otvorenosť voči duchovným potrebám klientov, môžu lepšie podporovať ich emocionálne a psychologické blaho.⁶

6. Zdroje a intervencie:

Duchovné zdroje: Sociálni pracovníci môžu odporučiť duchovné zdroje, ako sú

³ Pavlikova, M., Maturkanič, P., Akimjak, A., Mazur, S., & Timor, T. (2023). Social Interventions in the Family in the Post-COVID Pandemic Period. *Journal of Education Culture and Society*, 14(1), 106-123

⁴ Pavlikova, M., & Tavilla, I. (2023). Repetition as a Path to Authentic Existence in Kierkegaard's Work. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 105-115

⁵ Chu, H.-Y.; Chan, H.-S. The Effect of Vocational Training on Visually Impaired People's Quality of Life. *Healthcare* 2024, 12, 692

⁶ Can the God of Israel, According to the Rabbinian Tradition, Demand the Impossible of His Followers in the Social Area? Roman KRÁLIK – Marie ROUBALOVÁ – Viliam JUDÁK – Ľubomír HLAD – Anton ĎATELINKA. *Historia Ecclesiastica*, 2022. ISSN 1338-4341

komunitné podporné skupiny, duchovné poradenstvo, meditácia alebo duchovné čítanie, ktoré môžu byť prospešné pre klientov.

Intervencie: Duchovné techniky, ako sú meditácia, mindfulness alebo modlitba, môžu byť začlenené do terapeutických intervencií na podporu celkového zdravia klienta.⁷

Spiritualita tak poskytuje dôležité nástroje a perspektívy, ktoré môžu obohatiť prax sociálnej práce, a umožňuje sociálnym pracovníkom poskytovať komplexnejšiu a empatickejšiu starostlivosť svojim klientom.

Sociálny pracovník a spiritualita

Sociálni pracovníci môžu integrovať duchovné aspekty do svojej práce tým, že vytvárajú podporujúce prostredie, kde klienti môžu slobodne preskúmať svoje duchovné potreby a zdroje. Týmto spôsobom môžu pomôcť klientom nielen

riešiť ich aktuálne problémy, ale aj nájsť hlbší zmysel a účel v živote.⁸

Slovník

Transpersonálna teória zdôrazňuje, že sme viac ako naša osoba, že v existencii a človeku je duchovný/duševný rozmer.

Transcendencia. Corneille a Luke (2021)⁹ opisujú transcenciu ako duchovné prebudenie, pri ktorom sa rozpúšťajú hranice ega a prekonáva sa bežná a každodenná skúsenosť. Tieto zážitky zahŕňajú tak vtelený pocit, ako aj transcenciu a rozšírenie telesných hraníc, napríklad splynutie s "Bohom" alebo univerzálnym vedomím.¹⁰

Medikalizácia znamená, že náš jazyk sa stal psychiatrickým a naše každodenné chápanie utrpenia dnes dostáva medicínske vysvetlenia (Svenaesus, 2014).¹¹ Sme preniknutí medicínskou kultúrou, kde veda prevzala zodpovednosť za otázky zmyslu a že existenciálne utrpenie je medikalizované a vnímané ako choré. Biologická

⁷ Pavlíková, M. (2016). "The concept of anxiety and its reflection in Auden's work 'the age of anxiety,'" *European Journal of Science and Theology*, 12, no 4, 111–119.

⁸ Enelamah, N.V.; Rao, S.; Lombe, M.; Yu, M.; Newransky, C.; Villodas, M.L.; Foell, A.; Nebbitt, V. Examining the Utility of the Early Childhood Development Index (ECDI) among Children in the Nigeria Context. *Children* **2024**, *11*, 361.

⁹ Corneille, J.S., Luke, D. 2021. Spontaneous Spiritual Awakenings: Phenomenology, Altered States, Individual Differences, and Well-Being. *Front. Psychol.*, 19 August 2021 Sec. Consciousness

psychiatria ignoruje sociálny kontext jednotlivca a ťažké životné udalosti ako príčinu utrpenia (Svenaeus, 2014).

Duchovná kríza / duchovná núdza je pojem v rámci transpersonálnej psychológie a používa sa na opis "psycho-duchovnej" krízy. Tento pojem vytvorili psychiater Stanislav a jeho manželka Christina Grofovci, ktorí na základe svojich životných skúseností vytvorili teoretický rámec a metódy na prácu s týmito ľuďmi, nie však ako s psychotickými, ale ako s ľuďmi, ktorí prežívajú extrémne duševné stavy, úrovne vedomia a duchovné zážitky (Grof & Grof, 1989).¹²

Šialené štúdie ako perspektíva chcú spochybniť dominantné diskurzy a ideológie, ktoré prispievajú k dominantnému biomedicínskemu modelu. Zároveň chce rozšíriť možnosť, že skúsenosti a prejavy ľudí týkajúce sa duševných a emocionálnych stavov sú rôzne a mali by byť aj tak vnímané (LeFrancois, Menzies a Reaume, 2013). A to zahŕňa aj transpersonálne zážitky (Tenney, 2022). Šialené štúdie v oblasti spirituality môžu zahŕňať nezvyčajné, netradičné alebo kreatívne výskumy, ktoré sa zameriavajú na duchovné skúsenosti, praktiky a fenomény. Tieto štúdie často

presahujú bežné vedecké rámce a zahŕňajú témy, ktoré sú na hranici medzi vedeckým a metafyzickým poznaním. Tieto štúdie často vyvolávajú kontroverzie a diskusie medzi vedcami a verejnosťou, pretože balansujú na hranici medzi tradičnou vedou a duchovnými alebo mystickými zážitkami. Avšak môžu prispieť k hlbšiemu porozumeniu ľudskej psychiky a duchovných potrieb.

Záver

Spiritualita v práci sociálneho pracovníka môže byť esenciou, ktorá dodá jeho práci zásadnú podstatu. Okrem základných etických zásad a postojov dotvára rozmer sociálneho pracovníka, ktorý vďaka nej môže naplňať svoje životné poslanie v službe a v práci s klientmi. Spiritualita dotvára komplexnosť človeka, jeho morálnu integritu. Jej vplyv na klientov môže byť zásadný. Radi by sme záverom nášho príspevku uviedli náš názor, že predmet s jej názvom by mal byť súčasťou študijných plánov odboru Sociálna práca v pregraduálnom vzdelávaní na Slovensku.

12 Grof, S., Grof, Ch. 1989. When Personal Transformation Becomes a Crisis. ISBN 9780874775389.

Edition, reprint. Publisher, Penguin Publishing Group, 1989. Spiritual Emergency.

Použité literárne zdroje:

Ban, O.I.; Hatos, R.; Bugnar, N.-G.; Sasu, D.; Popa, A.L.; Fora, A.-F. Evaluation of the Quality of Higher Education Services by Revised IPA in the Perspective of Digitization. *Sustainability* **2024**, *16*, 3017.

Corneille, J.S., Luke, D. 2021. Spontaneous Spiritual Awakenings: Phenomenology, Altered States, Individual Differences, and Well-Being. *Front. Psychol.*, 19 August 2021 Sec. Consciousness Research. Volume 12 – 2021

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.720579>

Grof, S., Grof, Ch. 1989. When Personal Transformation Becomes a Crisis. ISBN 9780874775389.

Chu, H.-Y.; Chan, H.-S. The Effect of Vocational Training on Visually Impaired People's Quality of Life. *Healthcare* **2024**, *12*, 692

Enelamah, N.V.; Rao, S.; Lombe, M.; Yu, M.; Newransky, C.; Villodas, M.L.; Foell, A.; Nebbitt, V. Examining the Utility of the Early Childhood Development Index (ECDI) among Children in the Nigeria Context. *Children* **2024**, *11*, 361.

KRÁLIK, R., ROUBALOVÁ, M., JUDÁK, V., HLAD, Ľ., ĎATELINKA, A. Can the God of Israel, According to the Rabbinian Tradition, Demand the Impossible of His

Followers in the Social Area? *Historia Ecclesiastica*, 2022. ISSN 1338-4341

Pavlíková, M. (2016). "The concept of anxiety and its reflection in Auden's work 'the age of anxiety,'" *European Journal of Science and Theology*, 12, no 4, 111–119.

Pavlikova, M., & Tavilla, I. (2023). Repetition as a Path to Authentic Existence in Kierkegaard's Work. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 105-115

Pavlikova, M., Maturkanič, P., Akimjak, A., Mazur, S., & Timor, T. (2023). Social Interventions in the Family in the Post-COVID Pandemic Period. *Journal of Education Culture and Society*, 14(1), 106-123

Svenaesus, 2024. Can We Talk About Spirituality? The Medicalization of Transpersonal Experiences. <https://www.madinamerica.com/2024/05/medicalization-transpersonal-experiences/>

Volkos, P.; Linardakis, M.; Stachteas, P.; Anastasiou, F.; Tatsioni, A.; Kampa, M.; Symvoulakis, E.K. Association between Levels of Loneliness, Laboratory Measurements, and Behavioral Aspects in a Primary Care Setting in Crete, Greece. *Eur.*

J. Investig. Health Psychol. Educ. **2024**, *14*,
1055-1067

Winter, A.I., Granqvist, P. 2023. Where the
Spirit Meets the Bone: Embodied
Religiospiritual Cognition from an
Attachment Viewpoint.

Religions **2023**, *14*(4),

511; <https://doi.org/10.3390/rel14040511>

Submission received: 13 January
2023 / Revised: 13 March 2023 / Accepted:
4 April 2023 / Published: 7 April 2023

Kontakt na autora:

PhDr. Mgr. Marek Vadrna

St. Elizabeth University of Health and
Social Work, Bratislava

e-mail: marekvadrna@gmail.com